

Лобінська О.М., студентка факультету № 2
НАВС

Науковий керівник: Романенко О.В.,
професор кафедри психології та педагогіки
факультету №2 НАВС, доктор
психологічних наук, професор

Особливості особистісної установки у дітей молодших класів у зв'язку
із соціальним статусом у групі

У динамічних умовах життя посилюються вимоги до соціальної успішності молодого покоління, що виявляється вже на етапі шкільного навчання. Навчальний колектив, як і будь-яка інша група, має соціальну структуру, всередині якої кожен учень займає своє місце, тобто отримує певний соціальний статус. І ось саме тут виникає питання: чому один учень - всіма визнаний лідер, а інший повністю ізольований від колективу? Незадоволеність своїм положенням у групі дуже важко переживається дітьми, що позначається на їх емоційній та пізнавальній сферах, а також впливає на їх особистісну установку.

Установка - цілісний стан особистості, вироблена на основі досвіду готовність стійко реагувати на передбачувані об'єкти чи ситуації, вибіркова активність, спрямована на задоволення потреби. [1, с. 34]

Різноаспектні дослідження з проблеми установки у вітчизняній психології представлені у працях О. М. Леонтьєва, Д. М. Узнадзе та ін. Вченими обґрунтовано положення про ієрархічну рівневу структуру установки, що дозволяє розглядати її як механізм готовності суб'єкта до реагування та стабілізації діяльності [2, с. 16].

Питання «соціального статусу» висвітлено в дослідженнях таких учених, як В. Жеронов, Н. Зелепукіна, В. Лебедева, С. Молчанов, О. Шепелева, дослідження Н. Зелепукіної присвячено виявленню психолого-педагогічних умов формування освітнього статусу школяра. [3, с. 14-15].

Нами було проведено емпіричне дослідження за результатами якого ми дослідили особливості зв'язку особистісних установок дітей молодшого шкільного віку з їхнім соціальним статусом у навчальному колективі. З'ясовано, що діти з високим соціальним статусом активні, впевнені у собі, доволі легко вступають у соціальні контакти. При цьому у батьків з дітьми переважний тип відношень характеризується як «Оптимальний емоційний контакт».

У всіх дітей з низьким соціальним статусом присутні занижена самооцінка, замкненість, побоювання соціальних взаємин. Вони бояться ініціювати контакти, бо їм все рівно відмовлять. В сім'ях встановлені відносно по типу «Надмірна емоційна дистанція з дитиною». Отже, чим нижчий соціальний статус дитини молодшого шкільного віку, тим більш негативні її установки. Діти відчують безпорадність, страх перед соціальними контактами, замкненість. Чим вищий соціальний статус дитини, тим більш вона активна, впевнена та цілеспрямована.

Провідна роль у формуванні особистісних установок дитини належить поведінці батьків: надмірна любов та увага можуть викликати патологічне самоспостереження та іпохондрію у дитини; вседозволеність, надмірна турботливість має безпосереднє відношення до виникнення неврозів. Другим значущим чинником є сфера відносин - «дитина-вчитель», яка починає впливати на відносини дитини з батьками та товаришами. Навчальна успішність стає чи не головним критерієм оцінювання особистості школяра. Разом з оцінкою вчителя та батьківським ставленням, навчальна успішність є вагомим чинником формування внутрішніх установок школяра та його соціального статусу. З'ясовано, що формування та зміна соціальних установок може відбуватися у процесі реальної поведінки, а цілеспрямований вплив на поведінку людини зумовлює зміну її соціальних установок.

Виявлено зв'язок між типом батьківського відношення до дітей, показниками ставлення батьків до сімейної ролі та формуванням особистісної установки дитини. Але ступінь цих зв'язків варіативна. Це значущі, але слабкіші зв'язки в першій групі (оптимальний емоційний контакт) і в третій групі (надмірна концентрація на дитині) та сильніші в другій групі (надмірна емоційна дистанція).

Отже, уважна, любляча поведінка батьків у стосунках з дитиною породжує позитивне самосприйняття; неповажна та байдужа поведінка призводить до несприйняття самого себе, переживання своєї малоцінності і непотрібності. В результаті у дитини формуються певні установки як до себе, так і до інших людей. Ставлення до дитини, що складається у батьків, передуює розвитку власного образу Я і ставлення до себе.

Список використаних джерел

1. Основи практичної психології: Підручник / За заг. ред. В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелєва та ін. - К.: Либідь, 2003. - 536 с.
2. Плюскин Ю.М., Богатырева О.А., Биченкова О.Е. Пространственное поведение и социальный статус ребенка в группе //Вопросы психологии. 1993.- № 2.-С. 106-116.
3. Андреева Г. М. Социальная психология. Учебник для вузов. - М.: [Аспект Пресс](#), 2008. - 363 с.